

До 1025-річчя хрещення Київської Русі.

Православна церква – це духовний храм, де вчать любити Бога, виконувати заповіді божі, поважати ближнього – чого так не вистачає у сучасному світі...

Православна церква на Варвинщині має велику історію, але фактично не вивчену. Варвинський район в старі часи відносився до Прилуцького благочиння разом із сучасним Прилуцьким районом, Срібнянським, частинами Пирятинського, Згурівського і Ічнянського районів. І в кожному селі була церква. У святкові дні прихожани йшли до церкви, одягаючи найкращі одяги, діток із колик навчали молитов. При кожній церкві діяла церковно-приходська школа.

Перша церква Різдва Богородиці у містечку Варва, про яку є дані у церковному архіві, побудована у 1762 році. Церква була дерев'яна, трьох купольна, покрита залізом. Ця церква була розібрана за своєю старістю у 1851 році. У 1764 році на одному погості з Різдва Богородицькою церквою побудована церква Святого Миколая: дубова, однокупольна. У 1827 році вона була відремонтована і проіснувала до 1891 року. У 1891 році Миколаївська церква через старість розібрана.

За даними церковного архіву, в описі за 1827 рік вказано, що за свідченнями старожилів, церква у Варві існувала і до 1762 року. Це була церква Петра і Павла, яку у 1784 році по старості розібрали, а на її місці збудували Миколаївську церкву

У 1851 році на кошти прихожан побудували нову церкву Різдва Богородиці, яка існувала до 1930 року. Вона носила назву „Перекопівська”, бо знаходилась в урочищі під назвою Перекопівка і стояла на валу. Від церкви було два спуски – один до р. Удай, другий - до урочища Перекопівка. Церква мала хрестоподібну форму, однокупольна. На куполі стояв металевий позолочений хрест, було троє вхідних дверей, нижні вікна мали металеві ґрати.

При радянській владі церква була закрита і переоблаштована під клуб. Багато десятків років церкви у Варві не було. Тільки на початку 1992 року церковна община добилася дозволу на будівництво нової церкви Різдва Богородиці. Кошти на будівництво церкви збиралися по всій Варві. Велику допомогу у будівництві церкви надавали Гнідинцівський газопереробний завод, районна державна адміністрація, колгосп „Україна”. Будівництво тривало декілька років і 13 лютого 1997 року нову церкву Різдва Богородиці освятили.

Серед святинь православ'я є багато таких, популярність яких пов'язана з якоюсь історичною подією. Особливою святинею церкви Різдва Богородиці є ікона Божої Матері, іменована Перекопівською. Особливу популярність у народі ця ікона отримала з 1709 року – по молитві перед нею варвинчани врятувались від шведської навали.

Під час закриття церкви більшовиками ікона Божої Матері Перекопівська була винесена сім'єю варвинчан Нагнойних, батьком та сином і весь час перебувала в цій родині. Але наступні покоління навіть не знали, яка святиня зберігається у них. А в церкві ікона Божої Матері Перекопівська вважалася втраченою, її пошуки не давали результату. Настоятель церкви Різдва Богородиці став розшукувати ікону через газету, телебачення,

оголошення, проповіді в храмі. Таким чином, власники ікони, дізнавшись про її цінність повернули ікону Божої матері до церкви. 20 вересня 2003 року ікона хресним ходом була перенесена до храму Різдва Богородиці.

Начальник архівного відділу

Т.В.Тернавська

До 90-річчя створення Державного архіву Чернігівської області.

З метою налагодження архівної справи в Чернігівській губернії, в листопаді 1986 року розпочала діяльність Чернігівська губернська вчена архівна комісія Всього в Україні діяло 6 архівних комісій. Чернігівська була створена першою. Головним завданням комісії було збереження від загибелі архівних багатств – вже наприкінці XIX ст. в Чернігові були сконцентровані значні архівні багатства. Губернська архівна комісія проіснувала до 1919 року.

До 1917 року на території Чернігівської губернії не існувало державного об'єднаного архіву, кожна установа мала свій архів. Після 1917 року стан архівів був катастрофічний, велика кількість документів загинула під час революції - із 652 повітових та волосних архівів 642 не вціліли.

Обов'язки щодо охорони архівів здійснювали органи народної освіти. Їх діяльність характеризувалася повним незнанням архівної справи, робота з обліку архівів не проводилася взагалі. В період 1920-1921 років архіви гинули через свідоме знищення на потреби канцелярії та ринку. В часи нової економічної політики архівні фонди розглядались як майно, що не належить нікому, але має значну вартість (20 фунтів архівного паперу продавали за 1 пуд жита). Саме таким шляхом була врятована певна частина документів – в окремих випадках охоронці музеїв та аматори старовини відшукували та скупляли на лотках, у крамницях документи XVII-XVIII ст.

У вересня 1921 року у складі Наркомосвіти УРСР утворене Головне архівне управління (Головарх), а у травні 1922 року почало діяти Чернігівське губернське архівне управління (Губарх), а в повітах введені посади уповноважених губарха.

Перед губархом стояло важливе завдання – зупинити знищення документальних матеріалів, провести облік архівів губернії, визначити їх кількість і стан. Обстеження, проведене губархом показало, що майже всі архіви знищені і продовжують знищуватись самими установами. Саме тоді до кримінального кодексу УРСР було введено статтю про відповідальність за порушення правил охорони архівів – за нездачу на облік архівних документів, їх недбале зберігання, самочинне використання та вивіз за межі УРСР передбачався штраф до 300 крб. золотом, примусові роботи або позбавлення волі строком до одного року.

З метою об'єднання архівних документів Чернігівщини, губарх організує протягом січня-березня 1923 року губернський історичний архів. Визначений штат губернського історичного архіву – завідуючий – 1, вчені архівісти – 2, сторож – 1, архівні реєстратори – 6 (10) та структура : історичний відділ, відділ рукописів і грамот, кабінет наукових занять з бібліотекою.

У зв'язку з ліквідацією губернії, в серпні 1925 року губернський історичний архів реорганізований в окружний історичний архів, в листопаді 1926 року - у крайовий історичний архів. Уже він складався з 9 відділів : історико-революційний, адміністративно-судовий, фінансово-економічний, земських і громадських установ, приватних архівів, освітніх установ і культур, відділ рукописів і бібліотека.

У зв'язку з утворенням області, з 1 березня 1932 року крайовий історичний архів має назву обласний історичний архів.

Неодноразово змінювалось і підпорядкування архіву. У грудні року відбулась передача архівів у відання НКВС. 26 червня 1940 року обласний історичний архів перейменованний в обласний державний архів УНКВС у Чернігівській області. З 1941 року має назву Державний архів Чернігівської області і знаходиться в підпорядкуванні Міністерства внутрішніх справ УРСР.

З початком Великої Вітчизняної війни частина документів і фондів Держархіву були евакуйовані до м. Ульяновська. У відповідності з вказівками НКВС СРСР, евакуації підлягали документи, що мали політичне, оборонне і наукове значення. Таким чином, до евакуації потрапила лише частина архівних документів – матеріали секретних фондів – 67 фондів, 11934 справи та фондів Жовтневої революції – 54 фонди, 26636 справ, описи відділу секретних фондів і частина радянських фондів. А найцінніші в історико-науковому плані матеріали дореволюційних фондів, на жаль, залишились а архіві і були знищені.

Окупація завдала архіву великої шкоди та матеріальних збитків – знищено 4 архівні приміщення із 6, загинуло більше 1 млн. справ і науково-довідкова бібліотека, в якій до війни зберігалось понад 100 тис. справ.

Після визволення Чернігівської області, у вересні року обласний архів відновив свою діяльність. У березні 1944 року згідно з штатним розкладом у Держархіві діяло 5 відділів: дореволюційних фондів, жовтневої революції і соціалістичного будівництва, секретних фондів, військовий та науково-довідкової літератури. Перед ними стояло важливе і невідкладне завдання – відновлення архівного господарства – упорядкування документів, організація обліку документів, відновлення обліково-довідкового апарату, який загинув у роки війни.

На початку 60-х років архівні установи із системи МВС УРСР були передані у відання органів виконавчої влади. За актом від 23 червня 1960 року Чернігівський обласний державний архів підпорядковувався виконкому обласної Ради депутатів трудящихся, а з 1992 року – обласній державній адміністрації. Це сприяло подальшому підвищенню ролі архіву в державному, науковому і суспільному житті.

На сучасному етапі Державний архів Чернігівської області є одним із найбагатших архівів України за складом і змістом документів і зберігає біля 11 тис. фондів обсягом понад 1,75 млн. справ – з кінця XVIII ст. по теперішній час.

До 90-річчя створення Варвинського району.

7 березня 1923 року Всеукраїнський центральний виконавчий комітет прийняв постанову про адміністративно-територіальний поділ, за якою стара система районування (волесть-повіт-губернія) замінювалась на нову (район-округ-губернія). З двох-трьох повітів організовувався один округ, з декількох волостей район.

Замість 31 старої волості на території Прилуцького округу створено 12 районів: Березоворудський, Варвинський, Іваницький, Лехнівський, Малодівицький, Пирятинський, Прилуцький, Срібнянський, Турівський, Харьковецький, Яблунівський, Яготинський.

Варвинський (Гнідинський) район утворений з Гнідинської та Озерянської волостей Лохвицького повіту і Антонівської волості Пирятинського повіту з районним центром у містечку Варва. Спочатку був названий Гнідинським. До складу Варвинського району увійшло 12 сільських рад: Антонівська, Богданівська, Брагинцівська, Гнідинська (Гнідинцівська), Журавська, Кулішівська, Макіївська, Мармизівська, Озерянська, Остапівська, Світличненська, Усівська.

Площа району складала 489 квадратних верст і на його території проживало 32262 чоловік населення.

1 квітня 1923 року об'єднаний з'їзд вол виконкомів, волкомнезамів та голів сільських рад Гнідинської, Озерянської, Антонівської волостей прийняв рішення про утворення Варвинського районного виконавчого комітету. Першим головою Варвинського райвиконкому став Гайдук Іван Сергійович.

В 1931 році у відповідності до постанови Всеукраїнського центрального виконавчого комітету „Про реорганізацію районів УРСР” до Варвинського району приєднаний розформований Срібнянський район.

Постановою Всеукраїнського центрального виконавчого комітету від 9 лютого 1932 року на території України створено 5 областей: Дніпропетровська, Вінницька, Київська, Одеська, Харківська. Варвинський район увійшов до складу Харківської області.

Кожна область налічувала від 49 до 98 районів, що не давало можливості оперативно керувати господарським життям районів і тому 15 жовтня 1932 року створена Чернігівська область за рахунок зменшення Київської і Харківської областей. До її складу увійшло 36 районів : 29 - з Київської області та 7 районів із Харківської, в тому числі і Варвинський район.

У січні-лютому 1935 року відповідно до постанов ВЦВК від 22 січня 1935 року „Про розукрупнення районів в УРСР” частина районів в Чернігівській області були зменшені і за рахунок їхніх територій створені нові райони, в тому числі за рахунок Варвинського і Талалаївського – Срібнянський район. Таким чином, в складі Чернігівської області замість 36 стало 56 районів, в тому числі існував і Варвинський район.

Відповідно до указу Президії Верховної Ради УРСР від 10 вересня 1959 року ліквідований Срібнянський район з передачею його території до складу Варвинського району.

30 грудня 1962 року Президія Верховної Ради УРСР затвердила Указ про укрупнення сільських районів України, згідно з яким Варвинський район ліквідований з передачею його території Прилуцькому району.

Варвинський район знову відновився в складі Чернігівської області відповідно до Указу Президії Верховної Ради УРСР від 8 грудня 1966 року.

Начальник архівного відділу

Т.В.Тернавська

До 70-річчя Лютневого повстання.

Славна своїм героїчним минулим Варвинська земля.

70 років тому, в ніч з 26 на 27 лютого 1943 року варвинські підпільники підняли збройне повстання проти окупаційного німецького режиму. Довгим був шлях до нього і йому передувало багато подій – арешт і розстріл членів партійної групи, залишених для підпільної роботи на окупованій території ще в 1941 році, знищення окупантами складів зброї боєприпасів, всього, що готувалось для боротьби з ворогом, терор, який влаштувала окупаційна влада місцевому населенню.

Не дивлячись на це все, в січні 1942 року заново створена підпільна організація, організаторами якої були Трохим Трохимович Кириченко, бувший завідувачий організаційним відділом Варвинського райкому Компартії та Іван Романович Кисляк, вчитель історії Ічнянської школи. З кожним днем підпільна організація поповнювалась новими членами. Всі вони були різними за віком, професією, партійністю, але їх об'єднували відданість Вітчизні, ненависть до ворога, бажання якнайшвидше покінчити з ним. Підпільники інформували населення, доносячи правду про дійсне становище на фронтах, викриваючи німецьку агітацію, закликали людей саботувати заходи окупаційної влади. За завданням підпільної організації окремі підпільники працювали в окупаційних установах: Громницький Григорій Олексійович – секретарем райстаростату, Василь Григорович Мудрий – в поліції, що давало змогу знати наміри фашистів.

На початку 1943 року окупаційний німецький режим посилив свій терор. В січні місяці фашисти вчинили масові розстріли заарештованих в м. Прилуки. В середині лютого сталась жахлива срібнянська трагедія – 682 жителя Срібнянського району були живцем спалені в приміщенні школи. Підпільники розуміли, що таке лихо не обмине і Варвинський район. Невдовзі Мудрий В.Г. повідомив підпільників, що поліція готує списки активістів та членів їх родин для масової розправи., вже визначено місце страти на горбі Холодниця та дату розправи – 27 лютого. Всього до списків потрапили 5000 жителів району. Масові арешти розпочалися 23 лютого – було заарештовано 187 мешканців району, переважно чоловіків, здатних чинити опір.

Щоб не допустити масової розправи на мирними жителями-земляками, підпільники вирішили підняти збройне повстання у Варві, створили штаб та розробили план повстання. Сили повстанців були обмеженими – 30 підпільників проти озброєного загону есесівців та 50 приїжджих поліцаїв із сусідніх районів. Підпільники розраховували на допомогу 187 в’язнів.

Повстання розпочалося в ніч на 27 лютого. Відповідно до плану, підпільники Мудрий В.Г., Барановський М.Г та Суглоба О.П., які працювали в поліції, звільнили заарештованих і обеззброїли поліцаїв, що прибули в район. Чотири групи повстанців знищили місця розташування есесівців та місцевих поліцаїв. І на ранок 27 лютого Варва була в руках повстанців. На будинках державних установ були підняті червоні прапори, як символ перемоги над ворогом. На центральному майдані відбувся мітинг, на якому члени штабу повстання закликали жителів району продовжувати збройний опір та створити для цього партизанський загін.

Отже, 27 лютого повстання у Варві перемогло. У цей день варвинчани довели непохитний патріотизм, мужність та героїзм. План повстання, розроблений підпільною організацією успішно втілений у життя, від неминучої смерті врятовані тисячі жителів району, ліквідовано окупаційні органи влади.

Учасниками цієї героїчної події у Варві були: Іван Петрович Здоровець, Іван Романович Кисляк, Григорій Олексійович Громницький, Павло Іванович Кривуца, Іван Михеєвич Холод, Григорій Юхимович Тарануха, Василь Гриорович Мудрий, Павло Йосипович Мошенець, Григорій Якович Фурса, Марія Федорівна Фурса, Віра Григорівна Фурса, Михайло Якович Прихода, Корній Лаврентійович Надуєв, Петро Гаврилович Нагойний, Дмитро Іванович Гапон, Олександр Іванович Варфоломійєв, Олексій Семенович Яковлев,, Олексій Панасович Суглоба, Микола Григорович Барановський, Петро Іванович Юрченко і багато інших. Всього в райцентрі прийняло участь у збройному повстанні 200 чоловік.

Минають роки, але спогади про героїчне Варвинське підпілля, Лютневе збройне повстання навечно залишаться у пам’яті. В історії Великої Вітчизняної війни відомі лише два антифашистські повстання – Варвинське лютневе та Павлоградське Дніпропетровської області. Вони продемонстрували ненависть населення до окупантів, готовність українського народу дати відсіч ворогові, віру в перемогу, та свідчили про подальше наростання партизанської боротьби. Лютневе повстання стало початком дії партизанського загону, який був створений із груп повстанців і діяв на територіях Чернігівської, Полтавської та Сумської областей.

За матеріалами, переданими до архівного відділу

краєзнавцем Голобородьком В.С.

Для людського віку 80 років – поважна дата.

Саме так можна сказати і про нашу газету, проте з роками вона не втрачає свій бойовий дух, а навпаки молодіє. Нові часи додають її публікаціям та актуальності.

А розпочала вона діяльність у січні 1932 року і мала назву „Соціалістичний наступ”. В 1937 році районка розповідала своїм читачам про соціалістичне життя району вже під назвою „Перемога соціалізму”

В зв’язку з тимчасовою німецькою окупацією Варвинського району, газета припинила своє існування до листопада 1943 року.

Вдруге районна газета „Перемога соціалізму” перестала виходити до своїх читачів у червні 1962 року, коли при Прилуцькому територіальному виробничому колгоспно-радгоспному управлінні було організовано міжрайонну газету „За комуністичну працю”. Та з відновленням району, у березні 1967 року знову почала виходити і районна газета з назвою „Радянське життя”. Вона розповідала своїм читачам про стале життя радянського суспільства.

У жовтні 1990 року газета зареєстрована Чернігівським обласним управлінням у справах видавництва і поліграфії як орган Варвинського райкому Компартії України та районної Ради.

12 січня 1994 року у зв’язку із запровадженням інституту державної адміністрації газета „Радянське життя” була перереєстрована. Її засновниками стали Варвинська райдержадміністрація, районна Рада народних депутатів та колектив редакції. А в лютому 2001 року у відповідності до рішення сесії районної ради районка змінила назву і нині іменується „Слово Варвинщини”.

Ось так, на протязі 80 років наша районна газета віддзеркалює обличчя суспільства на всіх етапах його розвитку, доносить до своїх читачів свіжі місцеві новини, а її публікації залишають свій слід в історії.

Із історичного минулого.

У IX ст. територія сучасної Чернігівської області входила до складу Чернігово-Сіверської землі, що була складовою частиною історичного ядра Київської Русі. Після 1024 р. утворилось величезне князівство з центром в Чернігові. З 30-х років XII ст. розпочався період роздроблення Чернігово-Сіверської землі на удільні князівства, а в XIII ст. вони були пограбовані монголо-татарами.

У середині XIV ст. Чернігово-Сіверські землі підпали під владу Литовської держави, а після війни Росії з Литвою 1503 р. Чернігово-Сіверська земля опинилась у складі Російської держави. В 1618 році Чернігово-Сіверська земля відійшла до Польщі, а 1635 року створено Чернігівське воєводство.

На території сучасної Чернігівщини протягом 1648-1782 років, як і на всій території лівобережної України існував полковий устрій і було 20 полків: Борзнянський,

Глухівський, Ічнянський, Київський, Ніжинський, Новгородський, Прилуцький, Сосницький, Стародубський, Чернігівський. Протягом періоду існування їх територія змінювалась не раз.

Сенатським указом від 16 вересня 1781 р. було створене Чернігівське намісництво з адміністративним центром в Чернігові (фактично існувало з 19 січня 1782 р.).

Наприкінці 90-х років XVIII ст. – на поч. XIX ст. відбулись великі адміністративно-територіальні реформи. Перша з реформ розпочалась за „Указом” від 30 листопада 1796 р. „О восстановлении в Малороссии правления и судопроизводства сообразно тамошним правилам и прежним порядкам”. Згідно з ним скасовані намісництва, в тому числі і Чернігівське, а створені губернії, зокрема на Лівобережжі – Малоросійська губернія, до якої увійшли землі Чернігівського намісництва. Територія Малоросійської губернії була розподілена на 20 повітів: Гадяцький, Глухівський, Зінківський, Золотоніський, Козелецький, Кременчуцький, Конотопський, Лубенський, Мглинський, Ніжинський, Новгород-Сіверський, Переяславський, Пирятинський, Полтавський, Прилуцький, Роменський, Сосницький, Стародубський, Хорольський і Чернігівський. Наступним етапом адміністративно-територіальної реформи став „Указ” від 27 лютого 1802 р. і величезна Малоросійська губернія розподілена на дві губернії : Чернігівську і Полтавську.

До складу Чернігівської губернії увійшли повіти (в існуючих межах): Борзнянський, Глухівський, Городнянський, Козелецький, Конотопський, Новгород-Сіверський, Мглинський, Ніжинський, Новоміський, Сосницький, Стародубський, Чернігівський. Прилуцький повіт відійшов до складу Полтавської губернії. В 1803 р. в Чернігівській губернії кількість повітів зростає до 15 – повітовими містами стали Остер, Кролевець та Сураж.

Наступні 100 років майже не внесли змін до адміністративного поділу. Протягом 1809-1917 років в Чернігівській губернії так і існувало 15 повітів, що поділялись на 187 волостей. Цей адміністративний поділ проіснував без змін до 1919 року.

У 1919 р. в складі РРСФР створена нова губернія – Гомельська, до складу якої включені 4 повіти Чернігівської області. Таким чином, в складі Чернігівської губернії залишилось 11 повітів і 132 волості.

7 березня 1923 р. Президія ВУЦИК прийняла постанову „Про адміністративно-територіальний поділ Чернігівщини”, за якою стара система районування (волесть-повіт-губернія) змінена на нову (район-округ-губернія): з 2-3 повітів організовувався один округ, з декількох волостей – район. У Чернігівській губернії замість 12 повітів і 133 волостей стало 5 округів і 58 районів.

3 червня 1925 року ВУЦИК прийняв постанову про ліквідацію з 1 серпня 1925 року губерній. Територія республіки поділялась на округи і райони під управлінням єдиного республіканського центру. На території колишньої Чернігівської губернії стало 4 округи: Конотопський, Ніжинський, Новгород-Сіверський, Чернігівський.

Постановою ВУЦИКа і РНК УРСР від 2 вересня 1930 р. „Про ліквідацію округів та перехід на двоступеневу систему управління” адміністративно-територіальний поділ

України на округи відмінявся з 15 вересня 1930 року і встановлювались 503 окремі адміністративні одиниці. Районні виконавчі комітети і міськради підпорядковувались безпосередньо центру. Перехід на двоступеневу систему управління (район-центр) супроводжувався ліквідацією низки районів. Процес розформування районів тривав на Україні і в 1931 році – було розформовано ще 119 районів. Але з часом це було визнане недоцільним.

IV позачергова сесія ВУЦИК 12 скликання 9 лютого 1932 року прийняла постанову „Про утворення обласних виконавчих комітетів на території УРСР”, згідно з якою на території України, окрім автономної Молдавської СРР було створено 5 областей: Дніпропетровська, Вінницька, Київська, Одеська, Харківська. До складу кожної увійшло від 49 до 98 районів.

Наявність такої великої кількості районів в складі однієї області не давало можливості оперативно керувати господарством районів. Тому 15 жовтня 1932 року постановою ВУЦИКа створена Чернігівська область за рахунок зменшення Київської і Харківської областей. До її складу увійшло 36 районів – 29 з Київської області і 7 з Харківської.

В 1935 року відповідно до постанов ВУЦИК від 22 січня та 17 лютого 1935 року на території Чернігівської області створено 20 нових районів і в її складі стало 56 районів. В 1939 році створена Сумська область, до якої відійшло 17 районів Чернігівщини. У складі Чернігівської області залишилось 39 районів.

За період з 1959 по 1962 роки 27 районів Чернігівської області були ліквідовані з передачею їх територій іншим районам. Станом на 1 січня 1963 року Чернігівська область мала 12 районів: Бахмацький, Бобровицький, Ічнянський, Козелецький, Менський, Ніжинський, Новгород-Сіверський, Прилуцький, Ріпкинський, Семенівський, Чернігівський, Щорський. Згодом таке укрупнення районів визнане недоцільним і Президія Верховної Ради УРСР 4 січня 1965 року прийняла постанову „Про внесення змін в адміністративне районування Української РСР”, згідно з якою в Чернігівській області знов утворені Борзнянський, Городянський, Коропський, Носівський, Сосницький, Срібнянський райони.

І остаточно сучасний адміністративно-територіальний поділ Чернігівської області сформувався в 1966 році – відповідно до Указу Верховної Ради УРСР від 8 грудня 1966 року в Чернігівській області утворені Варвинський, Корюківський, Куликівський і Талалаївський райони.

Начальник архівного відділу Т.В.Тернавська

За матеріалами путівника „Державний архів Чернігівської області”